

**Вінницький обласний комунальний
гуманітарно-педагогічний коледж**

ПРОГРАМА
вступного іспиту
з української мови
для вступників на основі
базової загальної середньої освіти

Вінниця – 2018

Програма вступного іспиту з української мови для вступників на основі базової загальної середньої освіти / укл. Н.І. Скрипник. – Вінниця : ВГПК, 2018. – 25 с.

Програма вступного іспиту з української мови для вступників на основі базової загальної середньої освіти містить детальні методичні вказівки щодо складання письмового іспиту у формі диктанту та у формі співбесіди. У програмі окреслено вимоги до знань та умінь вступників з української мови, розписано критерії оцінювання правописних умінь і навичок вступників, запропоновано зразок диктанту для вступного випробування, вміщено порядок проведення співбесіди з української мови тощо.

Програму вступного іспиту з української мови для вступників на основі базової загальної середньої освіти обговорено і схвалено на засіданні кафедри української філології (протокол № 7 від 28 лютого 2018 року).

**Вінницький обласний комунальний
гуманітарно-педагогічний коледж**

ЗАТВЕРДЖУЮ

Директор коледжу

_____ К. Ф. Войцехівський

« ____ » _____ 2018 р.

ПРОГРАМА
вступного іспиту
з української мови
для вступників на основі
базової загальної середньої освіти

Пояснювальна записка

Вступний іспит з української мови має на меті з'ясувати рівень сформованості орфографічних та пунктуаційних умінь і навичок кожного вступника.

Тексти диктантів та речення для різних видів мовних розборів відображають рівень розвитку сучасної української мови, різноманітність синтаксичних конструкцій, лексичну повноту й багатство стилістичних засобів та відповідають нормам літературної мови. Вони представляють українську літературу, історію та культуру, зокрема творчість письменників, чії імена введено до шкільних програм з української літератури, історико-публіцистичні та науково-популярні праці відомих діячів української культури, сучасну публіцистику, науково-популярну літературу тощо.

Текст диктанту є відносно цілісним і завершеним, помірно насичений орфограмами й пунктограмами, що передбачені програмами з української мови як обов'язковий орфографічно-пунктуаційний мінімум.

Методика підготовки, проведення та перевірки письмового іспиту з української мови відповідає вимогам до виконання та перевірки письмових робіт, визначеним наказом МОН України (№1/9-342 від 18.05. 2009 р.). В основу критеріїв оцінювання екзаменаційних робіт покладено чинні в загальноосвітній школі норми оцінювання знань, умінь і навичок учнів з української мови.

Складено на підставі Орієнтовних вимог до проведення Державної підсумкової атестації учнів (вихованців) у системі загальної середньої освіти у 2017/2018 навчальному році, відповідно до листа МОН № 1/9-185 від 27 березня 2018 року.

ВИМОГИ ДО ЗНАНЬ ТА УМІНЬ ВСТУПНИКІВ

Вступник повинен уміти:

ОРФОГРАФІЯ

1. Позначати м'якість приголосних на письмі буквами *ь, і, є, ю, я*.
2. Правильно вживати м'який знак та апостроф, сполучення *йо, ьо*, подвоєння букв на позначення подовжених м'яких приголосних та збігу однакових приголосних.
3. Вірно писати слова іншомовного походження.
4. Вживати *о, е*, дефіс в складних словах.
5. Писати слова з *нів-* разом, через дефіс, з апострофом.
6. Правила переносу частин слова із рядка в рядок.
7. Вживати велику букву.
8. Застосовувати правила написання прізвищ і географічних назв.
9. Дотримуватися правил правопису іменників, прикметників, числівників, займенників, дієслів, дієприкметників, дієприслівників, прислівників, прийменників, сполучників, часток, вигуків.

ПУНКТУАЦІЯ

1. Правильно вживати розділові знаки в кінці речення.
2. За певних умов ставити тире між підметом і присудком.
3. Писати непоширені прикладки через дефіс, прикладок, що беруться в лапки.
3. Виділяти порівняльні звороти комами.
4. Правильно ставити розділові знаки при однорідних членах речення, звертаннях і вставних словах, відокремлених членах речення.
5. Вірно вживати розділові знаки при прямій мові, при цитатах, при діалозі.
6. Ставити розділові знаки між частинами складносурядних, складнопідрядних, безсполучникових складних речень; в складному реченні з різними видами сполучникового і безсполучникового зв'язку.

Вступник повинен знати:

ОРФОГРАФІЯ

1. Правила позначення м'якості приголосних на письмі буквами *ь, і, є, ю, я*.
2. Правила вживання м'якого знака та апострофа, сполучення *йо, ьо*, подвоєння букв на позначення подовжених м'яких приголосних та збігу однакових приголосних.
3. Правопис слів іншомовного походження.
4. Правила вживання *о, е*, дефіса в складних словах.
5. Правила написання слів з *нів-* разом, через дефіс, з апострофом.
6. Правила переносу частин слова із рядка в рядок.
7. Правила вживання великої букви.
8. Особливості застосування правил написання прізвищ і географічних назв.
9. Правила правопису іменників, прикметників, числівників, займенників, дієслів, дієприкметників, дієприслівників, прислівників, прийменників, сполучників, часток, вигуків.

ПУНКТУАЦІЯ

1. Правила вживання розділових знаків в кінці речення.
2. Умови постановки тире між підметом і присудком.
3. Правила написання непоширених прикладок через дефіс, прикладок, що беруться в лапки.
4. Правила виділення порівняльних зворотів комами.
5. Правила вживання розділових знаків при однорідних членах речення, звертаннях і вставних словах, відокремлених членах речення.
6. Правила вживання розділових знаків при прямій мові, при цитатах, при діалозі.
7. Правила постановки розділових знаків між частинами складносурядних, складнопідрядних, безсполучникових складних речень; в складному реченні з різними видами сполучникового і безсполучникового зв'язку.

Критерії оцінювання правописних (орфографічних і пунктуаційних) умінь вступників на основі базової загальної середньої освіти

Основною формою перевірки орфографічної та пунктуаційної грамотності є текстовий диктант.

Перевірці підлягають уміння правильно писати слова на вивчені орфографічні правила та словникові слова, визначені для запам'ятовування; постановка розділових знаків відповідно до опрацьованих правил пунктуації; правильність оформлення роботи. Перевірка здійснюється фронтально за традиційною методикою.

Для екзаменаційного диктанту використовується текст, доступний для розуміння вступників на основі базової загальної середньої освіти. За обсягом тексти диктантів відповідають чинній програмі з української мови – містять 160 – 190 слів. Визначаючи кількість слів у диктанті, було враховано як самостійні, так і службові частини мови й вигуки.

Диктант оцінюють однією оцінкою на основі таких критеріїв:

- орфографічні та пунктуаційні помилки оцінюються однаково;
- помилка в слові, яке повторюється в диктанті кілька разів, або в корені однокореневих слів уважається однією помилкою; при підрахуванні ці помилки (скільки б їх не було) вважаються за одну.
- помилки на те саме правило, але в різних словах, вважаються різними помилками;
- розрізняють грубі помилки й негрубі (винятки з усіх правил; написання великої літери в складних власних назвах; правопис прислівників, утворених від іменників з прийменниками; заміна одного розділового знака іншим; випадки, що вимагають розрізнення *не і ні* (у сполученнях *не хто інший, як; не що інше, як; ніхто інший не; ніщо інше не...*); пропуск одного із сполучуваних розділових знаків або порушення їх послідовності; заміна українських букв російськими); дві негрубі помилки вважають однією грубою; одна негруба помилка не враховується;
- за наявності в диктанті більше п'яти поправок оцінка знижується на бал.

**Нормативи оцінювання диктанту
на вступному іспиті з української мови
для вступників на основі базової загальної середньої освіти**

Бали (за 12-бальною шкалою)	Кількість помилوک
1	15 і >
2	13-14
3	11-12
4	9-10
5	7-8
6	5-6
7	4
8	3
9	1+1(негруба) -2
10	1
11	1(негруба)
12	

ЗРАЗОК ДИКТАНТУ ДЛЯ ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ

РУШНИКОВА МЕЛОДІЯ ФАРБ

Як і все народне мистецтво – наш фольклор і декор наших рушників перейняті з діда-прадіда волелюбним характером. Він виявляється перш за все в тому, що колорит нашого рушника та щирий орнамент, його високомистецькі споріднення тонів і кольорів тішать людину, цілюще впливають на її емоції.

Та й справді – на наших рушниках багато червоного кольору, який часто переплітається з чорним, символ журби – поряд із символом радості. Але чорний колір завжди підпорядкований червоному, і його завжди менше. Коли ж ми бачимо безліч рушників, декорованих лише червоними нитками, то годі знайти рушника, щоб був вишитий лише чорним. Розумне і високомистецьке поєднання багатокольорового декору, як це ми бачимо на зразках подільських, справляє радісне враження.

Коли б перенести рушникову мелодію фарб і форм орнаменту на музику, то це була б та сама наша відома всьому світові чарівна пісня. Для багатьох, на жаль, та рушникова пісня – ще за сімома печатями. Тож наш обов'язок – дослідити, розшифрувати її, закодовану нитками, та покласти на музику сьогоденних почувань нашого народу.

(І. Гончар)

(161 слово)

Поради вступникам, які готуються до написання диктанту

Готуючись до вступного іспиту з української мови, візьміть до уваги такі поради:

1. Ретельно повторіть вивчені орфографічні й пунктуаційні правила та винятки з них, адже текст екзаменаційного диктанту може містити будь-які орфограми і пунктограми, засвоєні вами в 9-му та попередніх класах.

2. Критично й вдумливо проаналізуйте орфографічні та пунктуаційні помилки, яких найчастіше припускалися у своїх письмових роботах протягом року.

Поміркуйте, чим саме вони спричинені (можливо, неухважністю, а може, ви не знаєте відповідного правила чи плутаєте його з іншим тощо). Визначивши причину, легше запобігти помилці.

3. Перевіряючи диктант, зверніть особливу увагу на ті слова і розділові знаки, у написанні яких ви вагалися під час диктування.

4. Розчленовуйте орфографію та пунктуацію на частини. Визначте, що в кожній з них є основним. Орфограми, що пишуться за фонетичним принципом (небо, ліс, зорі, ходити, маяк, сніг) – вимагають лише уважного слухання. Для написання таких орфограм тренуйте слух.

5. Пам'ятайте, що існують такі правила орфографії, які розходяться з правилами орфоєпії: [миелуйеис':а] – милуєшся, [зустр'ічайуц':а] – зустрічаються тощо. Ці орфограми пишуться за морфологічним принципом. У таких випадках треба добре знати морфологічну будову слова, словотвір, частини мови та їхні морфологічні ознаки, систему відмінювання й дієвідмінювання. До таких орфограм належать відмінкові форми змінних частин мови, дієсловні форми, правопис суфіксів і префіксів тощо.

6. Серед пунктограм можна виділити інтонаційні, структурні та змістові (сміслові). Найпростіше з інтонаційними: можна натренувати слух на окличну, питальну й розповідну інтонацію та паузи. Відтак, якщо знати, якій інтонації, паузі який знак відповідає, то основний мінімум розділових знаків буде поставлено правильно.

Структурні пунктограми найскладніші. Щоб ними користуватися, треба добре знати синтаксичну будову речення, усі типи розділових знаків і основні правила їх постановки.

Змістові (сміслові) пунктограми є спільними зі структурними, бо синтаксична будова речення відображає його зміст, є формою логічного наповнення. Однак один логічний зміст може мати кілька синтаксичних структур із різними розділовими знаками: *як приїду – зайду; після приїзду зайду; коли приїду, то зайду.*

7. Під час самостійної перевірки бажано подумки озвучувати написане. Це допоможе вам вчасно помітити допущені помилки.

ПОРЯДОК ПРОВЕДЕННЯ СПІВБЕСІДИ З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Співбесіда з української мови відбуватиметься у такий спосіб: вступник протягом встановленого часу (30 хвилин) матиме можливість виявити знання з української мови шляхом виконання повного синтаксичного аналізу складного речення та фонетичного, морфологічного, морфемного аналізу вказаних слів.

ЗРАЗОК РЕЧЕННЯ ДЛЯ АНАЛІЗУ НА СПІВБЕСІДИ З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

[Дрімає білий ліс, мов чарами повитий], А місяць із небес алмази сипле скрізь І с^яйвом облива зимові сніжні квіти ...

/ М. Рильський /

ПОСЛІДОВНОСТІ ТА ЗРАЗКИ РІЗНИХ ВИДІВ МОВНОГО АНАЛІЗУ

АЛГОРИТМ ФОНЕТИЧНОГО АНАЛІЗУ СЛОВА

1. Записати слово фонетичною транскрипцією.
2. Вказати кількість складів у слові.
3. Дати характеристику кожного складу:
  - Відкритий чи закритий;
  - Наголошений чи ненаголошений.
4. Дати характеристику кожного звуку у слові:
5. Голосні звуки характеризують так:
  - Наголошений чи ненаголошений.
6. Приголосні звуки характеризують так:
  - Дзвінкий, глухий чи сонорний;
  - Твердий чи м'який;
  - Подовжений (якщо таке трапляється).

ЗРАЗОК ФОНЕТИЧНОГО АНАЛІЗУ СЛОВА

1. [p° o s t r и в° o' ж и т и].
2. 12 букв і 12 звуків.
3. рос – три – во' – жи – ти
рос – прикритий, закритий
три – прикритий відкритий

во – прикритий, відкритий, наголошений

жи – прикритий, відкритий

ти – прикритий, відкритий

4. Розтривожений – повний наголос.

5. Голосні: [o] – задній ряд, середнє піднесення, лабіалізований;

[и] – передній ряд, високо-середнє піднесення, нелабіалізований

6. Приголосні – [p°] – передньоязиковий, дрижачий, сонорний, твердий;

[c] – передньоязиковий, щілинний, шумний, глухий, твердий;

[t] – передньоязиковий, проривний, шумний, глухий, твердий;

[b°] – губний, щілинний, сонорний, твердий;

[ʒ] – передньоязиковий, щілинний, шумний, дзвінкий, твердий, шиплячий.

Морфемний аналіз (розбір слова за будовою)

1. Визначити закінчення (змінити слово).
2. Визначити основу слова.
3. Визначити корінь (дібрати споріднені слова).
4. Визначити префікс. Визначити суфікс.
5. Вичленувати корінь (або корені).

ЗРАЗОК МОРФЕМНОГО АНАЛІЗУ

Розповсюджувачі – аналізоване слово іменник.

Його форми: розповсюджувач □, розповсюджувача, розповсюджувачів. Отже, закінчення – **і**, основа – **розповсюджувач-**. Добираємо споріднені слова: розповсюджувач | **ч** – вичленовуємо суфікс – **-ч**.

розповсюдж | **ува** | ти – вичленовуємо суфікс – **-ува-**.

роз | повсюдж | ений – вичленовуємо префікс – **-роз**.

по | всюдно – вичленовуємо префікс – **-по**.

всюди

Залишається **всюди** – **всюд**.

Це корінь, в якому чергується д-дж (як у словах *сидіти* – *сиджу*, *водити* – *воджу* тощо).

Отже, слово має таку будову: 2 префікси – **роз-**, **по-**; корінь – **всюдж**; 2 суфікси – **-ува-**, **-ч-**; закінчення – **і**.

АЛГОРИТМ СЛОВОТВІРНОГО АНАЛІЗУ

1. Визначити лексичне значення слова.
2. Порівняти його з найближчим попередником.
3. Встановити структурну та значеннєву різницю між словами і зробити висновок про спосіб утворення аналізованого слова.

ЗРАЗОК СЛОВОТВІРНОГО АНАЛІЗУ

Школярка – лексичне значення – «дівчина, яка навчається в школі». Найближче споріднене слово – **школяр**. Воно і послужило твірною основою.

Порівняймо: школярка ← школяр □, твірна основа **школяр**.

Отже, суфіксальний спосіб творення – за допомогою суфікса **-к-**. Слово оформлене як іменник жіночого роду за допомогою закінчення **-а**.

АЛГОРИТМ МОРФОЛОГІЧНОГО АНАЛІЗУ СЛОВА

Іменник

Початкова форма (Н. в., одн.).

Лексико-граматичні ознаки:

- а) назва істоти чи неістоти;
- б) власна чи загальна назва;
- в) з конкретним чи абстрактним значенням;
- г) збірне чи речовинне поняття.

Грамматичні ознаки:

а) число; б) рід; в) відмінок.

Відміна, група відмінювання (для I і II відмін).

Синтаксична функція у реченні.

ЗРАЗОК МОРФОЛОГІЧНОГО АНАЛІЗУ СЛОВА

Народом – іменник, початкова форма народ, назва неістоти, загальна назва, з конкретним значенням, збірне поняття, однина, граматичний рід, чол. (Н.в. нульова флексія, Р.в. флексія – у), О.в. (на семантико-синтаксичному рівні значення об'єкта, на синтаксичному рівні функція непрямого додатка), II відміна, тверда група.

АЛГОРИТМ МОРФОЛОГІЧНОГО АНАЛІЗУ СЛОВА

Прикметник

Початкова форма (Н. в. одн. чол. роду).

Лексико-граматичний розряд: основні – якісний, відносний, присвійний, порядковий чи проміжні (присвійно-відносний, відносно-якісний, присвійно-якісний).

Ступінь порівняння (для якісних прикметників). Вищий ступінь, найвищий ступінь; форма вираження.

Форма прикметника: коротка, повна.

Грамматичні ознаки: число, рід, відмінок.

Тип відмінювання – тверда чи м'яка група, змішаний тип відмінювання.

Синтаксична функція у реченні.

ЗРАЗОК МОРФОЛОГІЧНОГО АНАЛІЗУ СЛОВА

Яскравіший – прикметник, початкова форма яскравий, якісний, вищий ступінь, проста форма, синтаксична форма (суфікс -іш), повна форма, тверда група, синтаксична функція узгоджене означення.

АЛГОРИТМ МОРФОЛОГІЧНОГО АНАЛІЗУ СЛОВА

Числівник

Початкова форма.

Функція (квантитативна – називання кількості предметів; нумеративна – називання абстрактно-математичного).

Розряд за значенням: кількісний (означено-кількісний) – власне-кількісний, дробовий, збірний, порядковий (неозначено-кількісний).

Група за будовою: простий, складний, складений.

Граматичні ознаки: відмінок, рід, число (якщо є).

Синтаксична функція у реченні.

ЗРАЗОК МОРФОЛОГІЧНОГО АНАЛІЗУ СЛОВА

Кільканадцять – числівник, квантитативна функція, неозначено-кількісний, складний, Н.в., синтаксична функція підмета.

АЛГОРИТМ МОРФОЛОГІЧНОГО АНАЛІЗУ СЛОВА

Займенник

Початкова форма.

Розряд за співвідносністю з словами інших частин мови (іменником, прикметником, числівником, прислівником).

Розряд за значенням: особовий, зворотний, присвійний, означальний, вказівний, питальний, відносний, заперечний, неозначений.

Граматичні ознаки: відмінок, особа, рід, число (якщо є).

Синтаксична функція у реченні.

ЗРАЗОК МОРФОЛОГІЧНОГО АНАЛІЗУ СЛОВА

Усіма – займенник, початкова форма усі, означальний, О.в., множина, синтаксична функція у реченні узгоджене означення.

АЛГОРИТМ МОРФОЛОГІЧНОГО АНАЛІЗУ СЛОВА

Дієслово

1. Початкова форма: інфінітив, особова форма, родова, безособові дієслова, дієслова на *-но*, *-то*, дієприкметник, дієприслівник.

Вид – доконаний або недоконаний.

Перехідне чи неперехідне.

Стан (активний, пасивний, зворотно-середній, позастанове).

Спосіб (дійсний, наказовий, умовний).

Первинне чи вторинне значення способу.

Час (для дієслів дійсного способу):

а) теперішній;

б) минулий;

в) майбутній.

Особа і число. Рід.

До якої парадигми належить (родової чи особової).

Дієвідміна: I, II.

Синтаксична функція у реченні.

ЗРАЗОК МОРФОЛОГІЧНОГО АНАЛІЗУ СЛОВА

Дієслово

Пиши – дієслово, початкова форма писати, особова форма, недоконаний вид, перехідне, активний стан, наказовий спосіб, первинне значення способу, 2-га особа, однина, належить до особової парадигми, синтаксична функція присудка.

АЛГОРИТМ МОРФОЛОГІЧНОГО АНАЛІЗУ СЛОВА

Дієприкметник

Початкова форма.

До якого стану належить (активний чи пасивний)?

Дієслівні ознаки (вид, час).

Прикметникові ознаки (рід, число, відмінок).

Синтаксична функція у реченні.

ЗРАЗОК МОРФОЛОГІЧНОГО АНАЛІЗУ СЛОВА

Вишитий – дієприкметник, початкова форма вишитий, пасивний стан, минулий час, доконаний вид, чол. рід, однина, Н.в., синтаксична функція у реченні узгоджене означення.

АЛГОРИТМ МОРФОЛОГІЧНОГО АНАЛІЗУ СЛОВА

Дієприслівник

Дієслівні ознаки (вид, перехідність/неперехідність, час).

Прислівникові ознаки (морфологічна незмінність).

Синтаксична роль у реченні.

ЗРАЗОК МОРФОЛОГІЧНОГО АНАЛІЗУ СЛОВА

Дієприслівник

Сумуючи – дієприслівник, неперехідний, теперішній час, недоконаний вид,

синтаксична функція у реченні обставини.

АЛГОРИТМ МОРФОЛОГІЧНОГО АНАЛІЗУ СЛОВА

Прислівник

Власне прислівник чи займенниковий.

Розряд і група за значенням для власне прислівників (означальний, обставинно-означальний): якісно-означальний, міри або ступеня, способу дії; порівняльно-уподібнювальний чи обставинний (власне-обставинний): місця, часу, причини, мети, допустовий).

Група за значенням для займенникових прислівників: просторовий, часу, означально-вказівний, кількісний, питальний, відносний.

Спосіб творення і правопис.

Синтаксична функція у реченні.

ЗРАЗОК МОРФОЛОГІЧНОГО АНАЛІЗУ СЛОВА

Прислівник

По-осінньому – прислівник, власне прислівник, обставинно-означальний, порівняно-уподібнювальний, утворений морфологічним способом, префіксально-суфіксальним засобом, синтаксична функція у реченні обставини.

АЛГОРИТМ МОРФОЛОГІЧНОГО АНАЛІЗУ СЛОВА

Прийменник

Службова частина мови.

Група за походженням: первинний, вторинний.

Група за будовою: простий, складний, складений.

З якою відмінковою формою вживається.

ЗРАЗОК МОРФОЛОГІЧНОГО АНАЛІЗУ СЛОВА

Прийменник

У саду – прийменник, первинний, простий, вживається з М.в. іменника.

АЛГОРИТМ МОРФОЛОГІЧНОГО АНАЛІЗУ СЛОВА

Сполучник

Службова частина мови.

Група за походженням (первинний чи вторинний).

Група за будовою (простий, складний, складений).

Грамматичне значення: сурядний (єднальний, протиставний, зіставний, градаційний, приєднувальний); підрядний (часу, місця, причини, умови, мети, допустовий, порівняльний, наслідковий).

Група за способом уживання: одиничний, повторювальний, парний.

ЗРАЗОК МОРФОЛОГІЧНОГО АНАЛІЗУ СЛОВА

Сполучник

Чи...чи – сполучник, первинний, простий, сурядний, розділовий, повторювальний.

АЛГОРИТМ МОРФОЛОГІЧНОГО АНАЛІЗУ СЛОВА

Частка

Службова частина мови.

Група за походженням: первинна чи вторинна.

Функціональний різновид: формотворча, заперечна, стверджувальна, питальна, модальна, вказівна.

Функція частки (відповідно до функціонального різновиду).

Комунікативна функція (якщо є).

ЗРАЗОК МОРФОЛОГІЧНОГО АНАЛІЗУ СЛОВА

Частка

Тільки – частка, первинна, модальна (обмежувальна), модальна функція.

АЛГОРИТМ МОРФОЛОГІЧНОГО АНАЛІЗУ СЛОВА

Вигук

Група за походженням (первинний чи вторинний).

Розряд (емоційний, наказово-спонукальний, апелятивний).

ЗРАЗОК МОРФОЛОГІЧНОГО АНАЛІЗУ СЛОВА

Вигук

Матінко! – вигук, вторинний, емоційний.

АЛГОРИТМ СИНТАКСИЧНОГО АНАЛІЗУ ПРОСТОГО РЕЧЕННЯ

Просте речення (предикативна частина складного речення)

За комунікативною метою (розповідне, питальне, спонукальне) – тільки для речення.

За інтонацією (окличне, неокличне) – тільки для речення.

За будовою граматичної частини (двоскладне /односкладне).

Для односкладних визначається розряд (номінативне, вокативне (*головний член виражений Кл. в.*), генітивне (*головний член виражається в Р.в. , передає значення буттєвості. Головне значення кількості і частини від цілого*), безособове, інфінітивне, означено-особове, узагальнено-особове, неозначено-особове).

За наявністю всіх передбачених моделлю чи змістом речення компонентів (повне / неповне).

За наявністю другорядних членів речення (поширене / непоширене).

За наявністю елементів ускладнення (ускладнене / неускладнене).

Окремо характеризується група підмета:

підмет (за будовою, морфологічна форма вираження), означення (узгоджене / неузгоджене, морфологічна форма вираження);

група присудка: присудок (за будовою, морфологічна форма вираження), обставина (семантичний тип, морфологічна форма вираження), додаток (прямий / непрямий, морфологічна форма вираження).

ЗРАЗОК СИНТАКСИЧНОГО АНАЛІЗУ ПРОСТОГО РЕЧЕННЯ

Надворі повсюди лежала роса: на жовтій траві осінній, на круглій павутині понід стріхою у хліві... (Григір Тютюнник).

Речення розповідне, неокличне, монопредикативне (один граматичний центр), двоскладне, повне, поширене, ускладнене однорідними обставинами.

Група підмета: підмет *роса* – виражений іменником у називному відмінку однини;

Група присудка: присудок *лежала* – виражений дієсловом дійсного способу, обставини *надворі повсюди* (узагальнююче слово) – виражені прислівниками, *на траві, на павутині* – виражені іменниково-прийменниковими конструкціями. Обставини належать до семантичного типу місця, іменникові обставини утворюють однорідний ряд, який узагальнює обставина *повсюди*. Від обставини *на траві* залежать два узгоджені неоднорідні означення – *жовтій і осінній*, від обставини на павутині залежить узгоджене означення *круглій і* неузгоджене означення *понід стріхою у хліві*, оскільки ці іменниково-прийменникові конструкції виражають не місце дії, а ознаку предмета за місцем його розташування.

АЛГОРИТМ СИНТАКСИЧНОГО АНАЛІЗУ РЕЧЕННЯ

Складне речення

За комунікативною метою.

За інтонацією.

Накреслити схему складного речення.

Сполучникове чи безсполучникове.

Сполучникове : складносурядне чи складнопідрядне.

Складне безсполучникове: з однорідними (однотипними) / неоднорідними (неоднотипними) частинами.

Визначити характер семантико-синтаксичних відношень між предикативними частинами.

Складносурядне: з єднальним, з протиставним, з зіставним, з розділовим, з градаційним значенням.

Складнопідрядне неускладнене: визначити семантичний тип підрядної частини.

Складнопідрядне багатокomпонентне: визначити кількість компонентів і вид

підрядності (однорідна, неоднорідна, послідовна).

Складне з різними видами синтаксичного зв'язку: визначити кількість компонентів, види синтаксичного зв'язку та характер семантико-синтаксичних відношень між ними.

ЗРАЗОК СИНТАКСИЧНОГО АНАЛІЗУ СКЛАДНИХ РЕЧЕНЬ

1. *Якось раптово зчох і зів'яв рум'яний красень вечір, швидко густішали сутінки, на небі висіялися дрібненькі миготливі зірки, з широкої долини Росі на круті горби потягло туманом і сирюю прохолодою.* (В. Малик)

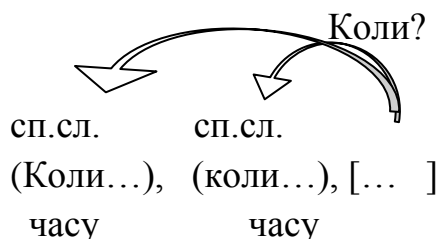
Речення складне, безсполучникове, з однорідними (однотипними) частинами.

[...] [...] [...] [...]

Кожна предикативна частина складного речення аналізується, як монопредикативне речення без визначення комунікативної мети й інтонаційного забарвлення, наприклад: *з широкої долини Росі на круті горби потягло туманом і сирюю прохолодою* – предикативна частина побудована за моделлю односкладного речення, безособова, повна, поширена, ускладнена однорідними додатками, головний член потягло – виражений дієсловом в неособовій формі, обставини *з долини і на горби* – виражені іменниково-прийменниковими конструкціями, мають значення місця, непрямі додатки *туманом і прохолодою* – виражені іменниками у формі орудного відмінка. Від обставини *з долини* залежить узгоджене означення *широкої*, виражене прикметником, від обставини *на горби* залежить узгоджене означення *круті*, виражене якісним прикметником, від додатка *прохолодою* залежить узгоджене означення *сирюю*, виражене якісним прикметником.

2. *Коли дерева в селі розкутаються, коли хати з-за своїх запон, зелених і жовтих, повиходять над шлях, мерзлякувато світячи голими своїми стінами, хочеться тоді піти в поле.* (Є. Гуцало)

Речення розповідне, неокличне, складне, сполучникове, складнопідрядне, з однорідною супідрядністю підрядних частин часу.

Кожна предикативна частина аналізується, як просте речення, без визначення комунікативної мети та інтонаційного забарвлення, наприклад: *коли хати з-за своїх запон, зелених і жовтих, повиходять над шлях, мерзлякувато світячи голими своїми стінами...* – предикативна частина побудована за моделлю двоскладного речення, повна, поширена, ускладнена відокремленими означеннями, вираженими двома напівпредикативними прикметниками, і відокремленою обставиною, вираженою

напівпредикативним дієприслівниковим зворотом. Група підмета: підмет *хати* – виражений іменником загальною назвою; група присудка: присудок *повиходять* – виражений дієсловом дійсного способу, обставини *з-за хат, над шлях*, виражені іменниково-прийменниковими конструкціями, належать до семантичного типу місця, відокремлена обставина *мерзлякувато світлячи голими своїми стінами*, виражена напівпредикативним дієприслівниковим зворотом, належить до семантичного типу способу дії.

3. *Сонце спускалося на другий кінець шляху, і ліс на Кузьмівці ставав сизим, а на Кирикові Січці вершки дерев ніби тліли на вогні.* (П. Панч)

Речення розповідне, неокличне, складносурядне з єднальними і зіставними відношеннями між предикативними частинами.

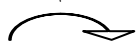
[...], і [...], а [...]

Кожна предикативна частина аналізується, як просте речення, без визначення мети висловлювання й інтонаційного забарвлення, наприклад: *і ліс на Кузьмівці ставав сизим...* – предикативна частина побудована за моделлю простого двоскладного речення, повна, поширена, неускладнена. Група підмета: підмет *ліс* – виражений іменником загальною назвою, від підмета залежить неузгоджене означення *на Кузьмівці*; група присудка: складений іменний присудок *ставав сизим* – виражений дієсловом-зв'язкою та прикметником.

4. *І тоді стало чути, як весело видзвонює у тиші вода, прозорий струмок перетинав стежку, і через нього було перекинута кладку з сухої деревини.* (О. Донченко)

Речення розповідне, неокличне, складне з різними видами синтаксичного зв'язку: підрядним, безсполучниковим і сурядним.

Що?

[...], (як...), [...], і [...]

з'ясув.

Кожна предикативна частина аналізується, як просте речення, без визначення мети висловлювання й інтонаційного забарвлення, наприклад: *і тоді стало чути* – предикативна частина побудована за моделлю односкладного речення, безособова, неповна (з лексично не вираженим додатком, позицію якого заповнює підрядна з'ясувальна частина), поширена, неускладнена. Головний член *стало чути* – аналітичної будови, від нього залежить обставина *тоді* – виражена прислівником, належить до семантичної групи часу

Критерії оцінювання знань та умінь вступників на співбесіді

з української мови у 2-х бальній системі

Грифом *«рекомендовано»* оцінюється відповідь вступника, який:

- свідомо, правильно й повно відтворює матеріал, здатний використовувати його у нестандартних ситуаціях;
- відповідає впевнено, аргументовано, супроводжує відповідь власними прикладами;
- має системні, дієві знання, самостійно здобуває й використовує інформацію, виявляє власне ставлення до неї;
- виконує всі мовні розбори;
- може встановлювати зв'язок між матеріалом, що вивчається, з раніше вивченим, а також матеріалом, засвоєним при вивченні інших предметів;
- встановлює найсуттєвіші зв'язки й залежності між мовними явищами, робить висновки;
- критично оцінює окремі факти, явища, ідеї;
- має багате монологічне мовлення, дбає про його чистоту та збагачення.

Грифом *«не рекомендовано»* оцінюється відповідь вступника, який:

- не володіє знаннями й вміннями відповідно до вимог програми;
- проявляє несвідоме, механічне засвоєння матеріалу з великою кількістю помилок;
- демонструє лише фрагменти знань;
- мовні розбори виконувати не може;
- має збіднене мовлення, не вміє будувати монолог.

Література для підготовки до вступного іспиту:

1. Бурячок А. А. Орфографічний словник / А. А. Бурячок. – К. : Богдан, 2000.
2. Волощак М. Неправильно-правильно. Довідник з українського слововживання / М. Волощак. – К. : Просвіта, 2000. – 128 с.
3. Дияк О. В. Українська мова : комплексне видання для підготовки до ЗНО : навч. посіб. / О. В. Дияк, В. М. Прудка. – К. : Літера ЛТД, 2015. – 512 с.
4. Єрмоленко С. Я. Українська мова: Короткий тлумачний словник лінгвістичних термінів / [С. Я. Єрмоленко, С. П. Бирик, О. Г. Тодор]; за ред. С. Я. Єрмоленко. – К. : Либідь, 2001. – 223 с.
5. Збірник диктантів для державної підсумкової атестації з української мови : 9-ий кл. / укладач О. М. Авраменко. – К. : Центр навч.-метод. л-ри, 2014. – 80 с.
6. Збірник диктантів з української мови : 10-12 класи / упорядники : І. В. Тимченко, М. О. Алексеєва, Л. Г. Пенцова, Н. Г. Толстокора. – Х. : Основа, 2007. – 96 с.
7. Збірник диктантів з української мови для 5-11 класів / упоряд. Н. І. Гноєва, Л. Г. Савченко, Л. А. Шевелева. – Х. : Гімназія, 2011. – 368 с.
8. Збірник диктантів з української мови для учнів 5-9 класів спеціальних загальноосвітніх навчальних закладів / укл. Н. І. Олійник. – Жовті Води, 2012. – 40 с.
9. Мала філологічна енциклопедія / [Уклали: О.І. Скопненко, Т.В. Цимбалюк]. – К. : Довіра, 2007. – 478 с.
10. Олійник О. Світ українського слова / О. Олійник. -К. : Хрещатик, 1994. – 415 с.
11. Сікорська З. С. Словникові диктанти з української мови / Сікорська З. С. та ін. - К. : Вежа, 1999.
12. Скрипник Л. Г. Власні імена людей / Л. Г. Скрипник, Н. П. Дзятківська. – К. : Наукова думка, 1986. – 310 с.
13. Сучасна українська мова / За ред. О. Д. Пономарева. - К.: Либідь, 2001. – 399 с.
14. Український правопис / [Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні НАН України, Ін-т укр. Мови НАН України]. – К. : Наукова думка, 2012. – 288 с.

15. Шевелева А. А. Новий збірник диктантів з української мови для учнів 5-11 класів та вступників. – Х. : Ранок, 2010. – 288 с.

16. Ющук І. П. Практичний довідник з української мови / І. П. Ющук. – К. : Рідна мова, 1998. – 224 с.

